

**METODELE DE CERCETARE ȘTIINȚIFICĂ
APPLICATE ÎN CADRUL PICTURII FIGURATIVE**

**METHODS OF SCIENTIFIC RESEARCH
APPLIED IN FIGURATIVE PAINTING**

LILIANA PLATON¹,
lector universitar, doctorandă,
Universitatea Tehnică a Moldovei

CZU 75:001.891

În urma analizei situației existente în domeniul științific al picturii figurative, se evidențiază multiple lipsuri, goluri sau incertitudini, care motivează procesul de cercetare și elaborarea unor metodologii specifice. Vizorul metodologic se concentrează pe sumarea și structurarea criteriilor de analiză a picturii figurative, reieșind din aria sau sfera influență în contemplarea imaginii plastice. Totalitatea acestora este structurată în două mari compartimente considerate categorii ale formei și mesajului din cadrul imaginilor figurative. Metodologia propusă oferă o consecutivitate deductivă în procesul de investigare a

¹ platonliliana@yahoo.com

picturii figurative, prin care, pe de o parte, se evidențiază cele mai importante probleme științifice în domeniu, iar pe de alta se pronunță cele mai semnificative, importante sau notorii valori promovate prin figurativ.

Cuvinte-cheie: pictură figurativă, compoziție monofigurativă, bifigurativă, multifigurativă, formă, mesaj

The analysis of the existing situation in the scientific field of figurative painting reveals multiple shortcomings, gaps or uncertainties, which motivate the research process and the development of specific methodologies. The methodological viewfinder focuses on summing and structuring the criteria for the analysis of figurative painting following from the area or sphere influencing the contemplation of the plastic image. All these are structured in two large compartments considered categories of the form and message within the figurative images. The proposed methodology provides a deductive sequence in the process of investigating figurative painting, by which, on the one hand, the most important scientific issues in the field are highlighted, but on the other hand, the most significant and important values promoted by figurative painting are pointed out.

Keywords: figurative painting, monofigurative composition, bifigurative, multifigurative, portrait, shape, message

Introducere

Fenomenul reprezentativ al figurativului cuprinde o arie vastă în contemplarea imaginii plastice, formând un sistem de redare a conținutului prin funcțiile și rolul său în tablou.

Studiul figurativului din opera plastică implică toate metodele de cercetare cunoscute domeniului artelor plastice, printre care: analiza, sinteza, esențializarea, metoda istorico-teoretică, comparativă, istorico-comparativă, deductivă, inductivă etc. Utilizând metodologia generală de cercetare, putem evidenția etapizat problemele cu care se confruntă sau le gestionează figurativul în tablou. Pentru o înlesnire mai amplă a acestora, este nevoie de elucidat inițial referința semantică a termenului și aria de reprezentare plastică, ținând cont de practica și percepția anterioară. Cercetarea deductivă a întregului proces de manifestare a picturii figurative va favoriza evidențierea celor mai importante criterii de apreciere, asamblate într-o metodologie specifică proprie obiectului de studiu (imaginii figurative).

Prezentarea picturii figurative

Privită la general, pictura, ca gen al artelor plastice, se manifestă prin trei forme importante de reprezentare tehnică (**Tabelul 1**).

Tabelul 1. Tipuri ale picturii.

Pictura monumentală – vitraliu, frescă și mozaic	Pictura decorativă – pe vase sau materiale textile	Pictura de șevalet – tabloul tradițional, icoana și miniatura
--	--	---

Sursa: cercetare, deducție științifică personală.

Din clasificarea generală a picturii focusăm atenția asupra picturii de șevalet cu tabloul tradițional. În cadrul segmentului propus, distingem două direcții de reprezentare plastică care, conform cercetătorului francez P. Francastel [1], configurează două mari compartimente sau direcții de reprezentare plastică (**Tabelul 2**).

Tabelul 2. Direcțiile de reprezentare a picturii de șevalet.

<i>Figurativ</i> – cu amplitudinea semantică largă referitoare la forme recunoscutibile raportate, mai mult sau mai puțin, la realitate, păstrând asiza formelor la marginea de jos a cadrului	<i>Abstract</i> sau nonfigurativ, ceea ce se referă la un sistem de semne care neagă elementele lumii vizibile raportate compozițional la cele patru cadrane ale tabloului
--	--

Sursa: Francastel, Pierre. *Realitatea figurativa*. București: Meridiane, 1972.

Din cele două direcții de reprezentare plastică este selectată direcția figurativă, în cadrul căreia distingem mai multe tipuri formale sau obiecte de reprezentare (**Tabelul 3**).

Tabelul 3. Formele de reprezentare plastică în direcția picturii figurative.

Forme geometrice	Figuri antropomorfe	Flora și fauna naturii	Forme neînsuflite
------------------	---------------------	------------------------	-------------------

Sursa: cercetare, deducție științifică personală.

Din această clasificare focusăm vizorul cercetării la categoria figurilor antropomorfe, în care se situează imaginea plastică a figurii umane și animale, numită în domeniul științific reprezentare figurativă.

În acest caz, termenul figurativ se referă la amplitudinea semantică mai îngustă, concentrată pe imaginea figurii umane. În acest context, distingem cele două arii majore de subiecte laice și religioase, diferențiate sub aspect tematic, reprezentativ și tehnic, însă fără a intra în detalierea acestora, pentru o direcționare a vizorului de cercetare spre categoria laică. În cadrul acestei categorii identificăm șirul de genuri tradiționale ale picturii stabilite prin conceptele academiste și confirmate la începutul sec. XX [2 p. 24] (**Tabelul 4**).

Tabelul 4. Genurile picturii laice.

Scena istorică	Scena de gen	Portret	Peisaj	Natura moartă
----------------	--------------	---------	--------	---------------

Sursa: Nadeije, Lanerie-Dagen. *Pictura – secrete și dezvăluiri*. Enciclopedia RAO, București, 2004.

Din componența genurilor tradiționale ale picturii laice se pronunță câteva mai importante sau mai frecvent utilizate pe parcursul istoric și anume – cele cu reprezentarea imaginii figurative din scene istorice, de gen, compoziții tematice și portrete. Aceste genuri completează perfect reprezentarea figurativă a picturii laice de șevalet în formula clasică. Însă, limitele genurilor se dizolvă consecutiv [3 p. 23] printr-un proces ce se manifestă diferit în diverse țări și culturi, în pictura națională inițiază subtil în anii '60 ai sec. XX, pronunțând treptat o structurare a reprezentărilor umane într-o categorie comună a compozițiilor figurative. Determinarea cadrelor figurative prin categoriile de gen este utilizată ulterior ca o platformă de bază de la care evoluează formula interpretativă a figurativului.

Analizând principiile de structurare plastică a cadrelor figurative, se disting câteva tipologii de coordonare compozițională a figurii umane în cadrul plastic, în urma cărora cercetătorul rus Nicolae Volkov [4 p. 170] propune o clasificare pe trei compartimente distincte (**Tabelul 5**).

Tabelul 5. Clasificarea compozițiilor figurative.

Monofigurative – prin cadrarea unei singure figuri	Bifigurative – prin cadrarea relației comunicative a două figuri	Multifigurative – prin cadrarea relației a trei sau mai multe figuri
--	--	--

Sursa: Волков, Н. Композиция в живописи. Москва: Искусство, 1977.

În dispunerea *monofigurativă* personajul interpretat sugerează un monolog introspectiv, reflectat prin prisma gândurilor, meditațiilor și imaginațiilor sale, ce îl prezintă ca un creator și făuritor al strategiei sale cognitive și afective. Conceptul reprezentativ al compoziției unifigurative se diferențiază de cel al *portretului* – limitat la o interpretare tipologică a individului, cu trăsăturile specifice ale caracterului și înfățișării, la o reprezentare personalizată a „eului” cu vocea interioară a universului spiritual.

O formulă complexă demonstrează *autoportretul* – ca o replică derivată de la portret și cadru monofigurativ, prin capacitatea de interpretare atât a „eului” personajului cât și a viziunii sale creativ-profesionale (deoarece prezintă portretul pictorului). Replica autoportretistică devine un dialog cu sine însuși, ca o provocare de a-și autoprezenta personalitatea creativă și conceptul său asupra artei plastice.

Odată cu implicarea în compoziție a încă unei figuri, se modifică strategia reprezentativă a figurii prin discursul comunicativ sau *dialog*, mai mult sau mai puțin perceptibil. Relația *bifigurativă* poate fi sugerată atât prin gesturi, atitudini sau plasări figurative cât și prin procedeul plastic-coloristic, care direcționează subtil rolurile figurilor: una, de regulă, „întrebătoare”, percepută ca secundară, dar provocatoare sau motivatoare a discursului, iar alta – „răspunzătoare”, asumându-și rolul principal de pronunțare a dezlegământului semantic.

În dispunerea compozițională a trei sau mai multe figuri, de asemenea, se produce un dialog sau o comunicare împărțită pe două „tabere”, unde firul discuției este întreținut tot de două figuri, iar celelalte prezente în scenă sunt asociate unei sau altei părți. Chiar dacă figurile sunt plasate izolat, fiecare în propriile replici sau roluri separate, prin alura sugestivă manifestată se asociază și se interconectează la un discurs mut, de reflecție a unei idei sau unui subiect.

Aspecte metodologice de investigație a picturii figurative de șevalet

În abordarea științifică a picturii figurative a fost determinat inițial rolul și funcția figurativului în tablou, unde problemele de structurare constructiv-compozițională, de gestionare dinamico-evolutivă, de caracterizare tipologică, de descriere și prezentare a motivului, de asamblare și integrare formală sunt asigurate prin **funcția** figurativului. Iar prin **rolul** său, figurativul modelează interpretarea subiectului, a temei sau a conceptului ideatic prin diverse intenții descriptiv-narative, reprezentative, constatative, educative, meditative, interdisciplinare, moralizatoare, critice etc. prezintă reflecții complexe, polivalente, uneori subiective privind mesajul tematic.

Cercetând mijloacele de expresie sau atributele importante, prin intermediul cărora figurativul gestionează imaginea plastică, identificăm trei arii expresiv-plastice preluate din componența imaginii figurative (**Tabelul 6**).

Tabelul 6. Mijloacele de expresie plastică a figurativului.

Plastica fiziologiei umane, cu particularitățile constructiv-structurale ale mișcărilor, pozițiilor și racursurilor	Gestica, mimica, semnificațiile plastice reprezentative ale energetismului și dinamismului temperamental	Expresia afectiv-emoțională a sentimentelor, trăirilor, meditațiilor, imaginațiilor și reflecțiilor universului spiritual
---	--	---

Sursa: cercetare, deducție științifică personală.

Reieșind din posibilitățile expresive în opera plastică, figurativul demonstrează o capacitate majoră de gestionare plastică și semantică. Sferile sale de acțiune pot fi structurate în două categorii majore responsabile – una de forma plastică și alta de mesajul semantic în cadrul tabloului. Categoriile propuse asamblează și subordonează integru toate criteriile de analiză ale picturii figurative, printre care cele mai importante sunt indicate în **Tabelul 7**.

Tabelul 7. Categoriile de cercetare a picturii figurative.

Prin categoria formei , figurativul rezolvă probleme de: <ul style="list-style-type: none"> • structură compozițională; • dramaturgie în arta plastică; • tehnică și stil; • caracter și tipologie figurativă. 	Prin categoria mesajului , figurativul modelează probleme legate de: <ul style="list-style-type: none"> • temă; • interpretare semantică; • profunzime a conținutului; • sensibilitate figurativă.
---	---

Sursa: cercetare, deducție științifică personală.

Structurarea criteriilor de analiză a picturii figurative, raportate la cele două categorii ale formei și mesajului, constituie elaborarea metodologică particulară și originală de cercetare a picturii figurative. Categoriile propuse creează noi oportunități de investigare a procesului evolutiv și a metamorfozei din substratul plastic și semantic al operelor, evidențiind etape și sub-etape evolutive, trăsături stilistice, tendințe și strategii creativ-artistice de manifestare particulară.

Concluzii

Articolul dat prezintă sumar pașii sau etapele cercetării științifice a picturii figurative printr-o metodologie de cercetare specifică. Urmând o consecutivitate deductivă, procesul de investigare a picturii figurative evidențiază cele mai importante probleme științifice în domeniu, aducând soluții concrete de analiză, atestare și evaluare prin metodologia științifică propusă. Vizorul metodologic concentrează cele mai importante criterii de analiză a picturii figurative în cadrul categoriilor *formei* și *mesajului*, care completează alura integră a acțiunii figurativului în tablou.

Referințe bibliografice

1. FRANCASTEL, P. *Realitatea figurativă*: monografie. București: Meridiane, 1972.
2. LANERIE-DAGEN, N. *Pictura – secrete și dezvăluiri*: monografie. București: Enciclopedia Rao, 2004.
3. BARBAS-BRIGALDA, E. *Evoluția picturii de gen din Republica Moldova (1945–2000)*: monografie. Chișinău: Știința, 2002.
4. ВОЛКОВ, Н. *Композиция в живописи*. Москва: Искусство, 1977.